

Zasedání Odborné skupiny pro podporu osob s omezenou schopností právně jednat

Datum: 12.04.2022

Poradu řídila: Camille Latimier (SPMP ČR)

Přítomni: JUDr. Štefan Čulík (MPSV), Mgr. Blanka Espinoza (ÚV ČR), Mgr. Jakub Geier (MV), JUDr. Pavel Kotrady (Okresní soud ve Vsetíně), JUDr. Pavel Ptáčník (ÚV ČR), Mgr. Aneta Redlichová (MSP), Mgr. Jan Strnad (Rytmus – od klienta k občanovi, z.ú.), Mgr. Jana Šamánková, LL.M. (SPMP ČR), JUDr. Renáta Šínová, Ph.D. (UPOL), Bc. Mgr. Zbyněk Vočka (Olomoucký kraj), Mgr. Zuzana Durajová (KVOP) – host, Mgr. Barbora Brozová Rittichová (MSP) - host

Přítomných bylo 8 ze 13 členů.

Program jednání:

- 1) Úvodní informace
- 2) Aktuální témata v oblasti podpory osob s omezenou schopností právně jednat
- 3) Svěprávnost a podpůrná opatření pohledem statistik (opatrovnictví bez omezení svěprávnosti, využívání jiných soudních roků apod.) - Mgr. Barbora Brozová Rittichová a Mgr. Aneta Redlichová, Ministerstvo spravedlnosti
- 4) Kroky k zajištění plnění opatření 6.2.1 Národního plánu podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025
 - a. finální verze letáku o řízení o svěprávnosti ke schválení
 - b. tvorba dalších letáků – návrh postupu
- 5) Diskuze k materiálu Záruky bezpečí
 - model tzv. Institutu pro podporu v rozhodování (výběr nejdůležitějších kompetencí Institutu: co nejvíce chybí v současném systému, organizace kompetencí dle principu subsidiarity mezi institutem a soudem; argumenty pro vznik Institutu)
- 6) Návrh možností spolupráce s MSP
- 7) Stanovení úkolů a termínu dalšího zasedání

1. bod - Úvodní informace

Jednání zahájila předsedkyně Odborné skupiny Camille Latimier, která členky a členy přivítala, poté se přítomní krátce představili.

2. bod - Aktuální témata v oblasti podpory osob s omezenou schopností právně jednat

Barbora Brozová Rittichová informovala o aktivitách Ministerstva spravedlnosti. Jedním z důležitých témat je v současné době poskytování pomoci a právní podpory uprchlíkům z Ukrajiny. Vzhledem k tomu, že Ukrajina není signatářem Haagské úmluvy o ochraně zranitelných dospělých osob, není doposud zcela jasné, jakým režimem se budou tyto případy řídit. Dochází k přesunu seniorů a osob se zdravotním postižením do ČR v rámci rodin a také do zařízení sociálních služeb. Zástupce ministerstva se také stal členem v pracovní skupině zabývající se Alzheimerovou chorobou a demencí. Cílem skupiny je zajistit dlouhodobou spolupráci všech relevantních subjektů.

Na konci dubna se uskuteční vícedenní setkání k tématu svéprávnost a detence, jehož se zúčastní odborníci z České republiky i z Rakouska, účastnit se budou také sociální pracovníci. Na programu bude kromě seznámení s právní úpravou a judikaturou i praktická část.

Na závěr informovala o existenci nového seznamu advokátů (na Praze 8), do něhož se mohou zapsat ti advokáti, kteří jsou ochotni zastupovat klienty v detenčním řízení.

Zuzana Durajová stručně představila nový výzkum KVOP týkající se zkušeností obcí s výkonem opatrovnictví a ochranou zranitelných osob. Bylo např. zjištěno, že podíl obcí, od kterých bylo v rámci řízení o svéprávnosti soudem vyžádáno sociální šetření, dosahuje pouze 60 %. Zpráva z výzkumu je dostupná na webu veřejného ochránce práv: https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/54_2020_OZP_v%C3%BDzkum.docx.pdf

Konat se bude také série kulatých stolů k podpůrným opatřením, každý bude věnován konkrétnímu tématu. První kulatý stůl se bude konat v červnu, jeho tématem bude bankovní sektor.

KVOP již vydala souhrnnou zprávu o činnosti za loňský rok, jejím obsahem je také legislativní doporučení ke komplexní úpravě opatrovnictví a podpůrných opatření pro dospělé osoby. Celá souhrnná zpráva za rok 2021 je dostupná na webu veřejného ochránce práv: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2021/vyrocní-zpráva-2021.pdf

3. bod - Svěprávnost a podpůrná opatření pohledem statistik (opatrovnictví bez omezení svěprávnosti, využívání jiných soudních roků apod.) - Mgr. Barbora Brozová Rittichová a Mgr. Aneta Redlichová, Ministerstvo spravedlnosti

Barbora Brozová Rittichová prezentovala statistiku týkající se řízení ve věcech opatrovnictví bez omezení svěprávnosti, využívání jiných soudních roků apod., která byla vytvořena ve spolupráci s Anetou Redlichovou.

Na úvod informovala o důležitých změnách v monitorování situace osob se zdravotním postižením od roku 2017, od kterého jsou sledovány také zásahy do svěprávnosti, a to omezování v právu uzavřít sňatek, omezování v rodičovské odpovědnosti a v právu volit. Probíhá také monitoring pohlaví posuzované osoby a monitoring vzniku opatrovnických rad i bez rozhodnutí soudu.

Realizován je také např. monitoring sterilizací včetně věku osoby, kdy bylo o sterilizaci rozhodnuto, a to nejen u osob omezených ve svěprávnosti, ale i u osob využívajících jiné alternativy.

Z vývoje statistických údajů týkajících se jiného soudního roku vyplývá, že počet řízení, u kterých byl jiný soudní rok využit alespoň jednou, se pozvolna navyšuje. Např. při rozhodování o podpůrných opatřeních klesl počet řízení, u kterých nebyl jiný soudní rok využitý nikdy, o cca 12 %.

Za účelem zlepšení přístupu zranitelných osob ke spravedlnosti je realizován v letech 2020 až 2023 projekt Justiční akademie, jehož cílem je povzbudit realizaci jiného soudního roku. V rámci projektu jsou pořádány semináře týkající se také komunikace s osobami s duševní poruchou či se smyslovým postižením.

Ze zjišťovaných dat dále vyplynulo, že praxe při využívání institutu zmocněnce podle § 58 OZ je u jednotlivých soudů odlišná a tento institut není příliš využíván. V roce 2020 bylo podle § 58 postupováno pouze v 75 případech. Málo časté je také podávání odvolání, míra odvolání se od roku 2014 pohybuje okolo 2 %.

Z monitoringu zásahů do základních práv vyplývá, že poměr mužů a žen s omezením svěprávnosti je vyrovnaný, muži lehce převažují (52,8 % v roce 2020). Právo volit bylo omezeno v 21,03 % případů, kdy soud omezoval svěprávnost, měnil rozsah nebo prodlužoval dobu omezení (v období od roku 2017 do roku 2020 se jednalo celkem o 10 577 případů). Právo uzavřít sňatek bylo omezeno v 10,76 % případů, kdy soud omezoval svěprávnost, měnil rozsah nebo prodlužoval dobu omezení (v období od roku 2017 do roku 2020 se jednalo celkem o 5 410 případů). Rodičovská odpovědnost pak byla omezena v 6,34 % případů, kdy soud omezoval svěprávnost, měnil rozsah nebo prodlužoval dobu omezení (v období od roku 2017 do roku 2020 se jednalo celkem o 3 188 případů).

V rámci uplynulého období bylo dále sledováno udělování souhlasů se sterilizací a zásahy do integrity. U sterilizace byl souhlas v roce 2020 udělen u osob s omezenou svěprávností ve 24 případech, u osob neschopných úsudku pak ve třech případech. V období 2017 až 2020 bylo uděleno celkem 853 souhlasů se zásahem do integrity, souhlas nebyl udělen ve dvou případech.

O schválení právního jednání zastupovaného (jmění, dědictví, dar, odkaz, ...) bylo mezi roky 2014 až 2020 rozhodováno v 38 426 případech.

4. bod – Kroky k zajištění plnění opatření 6.2.1 Národního plánu podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025

- **finální verze letáku o řízení o svéprávnosti ke schválení**

Jana Šamánková informovala o změnách formátu a struktury letáku. Leták byl přizpůsoben formátu A5 a jeho rozsah nebude větší než 3 strany s oboustranným tiskem. Součástí letáku je také fotografie soudní síně, která ale může být nahrazena obrázkem kresleným. Na straně 2 by měly být doplněny kontakty na organizace, vhodné by bylo, aby byla tato část doplněna vždy konkrétním soudem dle organizací, se kterými soud spolupracuje. V části „Co se bude v řízení dít“ došlo k přepracování struktury.

Do letáku také bude doplněna informace o tom, že je možné požádat o jiný soudní rok, a informace o možnosti požádat o vydání zkráceného znění rozsudku bez odůvodnění či o vydání listiny opatrovníka.

V části „Kdo je opatrovník a pro koho je a co dělá“ bude doplněna informace o možnostech podání odvolání.

Připomínky k letáku je možné zasílat emailem či vkládat do dokumentů online do 15. května 2022.

- **tvorba dalších letáků – návrh postupu**

Jana Šamánková uvedla, že bude v návaznosti na leták o opatrovnickém řízení vytvořen navazující leták s informacemi o výkonu funkce opatrovníka, jeho právech a povinnostech.

5. bod – Diskuze k materiálu Záruky bezpečí

- **model tzv. Institutu pro podporu v rozhodování (výběr nejdůležitějších kompetencí Institutu: co nejvíce chybí v současném systému, organizace kompetencí dle principu subsidiarity mezi institutem a soudem; argumenty pro vznik Institutu)**

V rámci tohoto bodu proběhly dvě skupinové diskuze na témata:

1) podpora v řízení před soudem

- dokazování v řízení – znalecké posudky
- dokazování formální podpory
- přizpůsobení před soudem

2) Podpora soukromých podpůrců a podporovaných

- informační zázemí
- monitoring fungování nástrojů
- dokládání formální podpory
- řešení sporů
- právní odpovědnost a zneplatnění právního jednání

Z diskuze k prvnímu tématu vyplynulo, že rozhodující je určení váhy znaleckých posudků a definování skutečností, které mají být v řízení zjišťovány. Klíčové je také definovat, jakým způsobem a od jakých subjektů je nejvhodnější tyto informace získávat. Je možné se inspirovat např. praxí v Rakousku, kde již vznikl standardizovaný formulář k sociálnímu šetření.

V rámci prokazování formální podpory je vydávána pouze listina opatrovníka. V tomto ohledu by byla nezbytná změna zákona umožňující vydávání obdobných listin i pro zastupování členem domácnosti a pro podpůrce.

V rámci druhého tématu bylo diskutováno, do jaké míry zajišťují informovanost soudy, obce případně i další subjekty. Tématem byla také diskuze nad možným subjektem, který by mohl mít monitorovací funkci a který by realizoval i metodickou činnost. Ze závěrů vyplynulo, že klíčovým není vznik nového orgánu, který by všechny potřebné funkce koncentroval, ale jasně vymezit úlohu stávajících subjektů a případně metodicky upřesnit rozsah jejich činností.

6. bod – Návrh možností spolupráce s MSp

Připravovaný leták k opatrovnickému řízení bude po dokončení postoupen k odsouhlasení Ministerstvu spravedlnosti, poté bude moci být předán soudům k distribuci.

7. bod – Stanovení úkolů a termínu dalšího zasedání

Úkoly:

Jan Strnad: Vypracovat doplnění části Letáku o řízení o svéprávnosti týkající se odvolání.

Termín: Polovina května 2022.

Camille Latimier a Jana Šamánková: Vypracovat finální verzi Letáku o řízení o svéprávnosti.

Termín: Polovina května 2022.

Ministerstvo spravedlnosti: Informovat o možnostech úpravy Vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy, který obsahuje informaci o tom, jak má vypadat listina opatrovníka.

Termín. Do příštího zasedání.

Štefan Čulík: Zajistit příklad dobré praxe z Rakouska – formulář k provedení sociálního šetření.

Termín: Do příštího zasedání.

Camille Latimier: Připravit body k diskuzi na příští zasedání.

Termín: Polovina května 2022.

Ministerstvo spravedlnosti: Zjistit, zda je možné vydávat zkrácenou verzi rozhodnutí o ustavení zástupcem člena domácnosti či podpůrce na jejich žádost.

Termín: Do příštího zasedání.

Termín dalšího zasedání byl stanoven na 7. června 2022 od 11 do 14 hodin.

V Praze dne 12.04.2022

Zapsala: Blanka Espinoza
sekretariát VVOZP

Schválila: Camille Latimier
předsedkyně Odborné skupiny